

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2008:B26

Norrmanska gården

- ommålning av fasad och fönster

Antikvarisk kontroll

Garvaren 1 och 2
Sala socken
Västmanlands län

Anna Ahlberg
Tobias Mårud

Norrmanska gården - ommålning av fasad och fönster

Antikvarisk kontroll

Garvaren 1 och 2
Sala socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 080083

*Anna Ahlberg
Tobias Mårud*

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlgatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@regionvastmanland.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2018

Omslagsfoto: Innergården efter ommålning hösten 2008. Foto: Anna Ahlberg, Västmanlands läns museum.

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Anna Ahlberg eller Tobias Mårud, Västmanlands läns museum.

Kartor: ©Lantmäteriet. Ärende nr i 2018/00086.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-85397-81-5

Inledning

Norrmanska gården ligger mitt i centrala Sala mot Brunngatan och Norrbygatan. Gården, som även kallas för Östergrenska gården eller Collianderska gården, är en kringbyggd gård och tillkom efter den stora stadsbranden 1736. Norrmanska gården förklarades som byggnadsminne 1980 och ligger inom riksintresset för kulturmiljövården Sala silvergruva och Sala Bergsstad U16.

Under 2007 ansökte fastighetsägaren för Norrmanska gården om statsbidrag för upprustning av fasader, fönster och dörrar på Norrmanska gårdens innergård. Länsstyrelsen i Västmanlands län beviljade ansökan den 23 april 2008, dnr 434-11300-07. Beslutet omfattar ommålning av fasader, fönster och dörrar mot innergården.

Västmanlands läns museum har utsetts till antikvarisk kontrollant för byggnadsvårdsåtgärderna. Den antikvariska kontrollen har utförts av Anna Ahlberg och Tobias Mårud, båda bebyggelseantikvarier vid Västmanlands län museum. Anna Ahlberg har sammanställt föreliggande rapport. Byggnadsvårdsåtgärderna genomfördes under sommaren och hösten 2008.

Norrmanska gården ligger vid Norrbygatan/Brunngatan. Gården är markerad med en röd ring

Historik

Normanska gården uppfördes efter den stora stadsbranden i Sala 1736. Gården uppfördes av P.D. Norrman som var garvare och garveriverksamheten fanns kvar i kvarteret fram till 1920-talet. Normanska gården är en kringbyggd gård som visar ett äldre borgarhem i centra Sala. Den nybyggda gården bestod av ett boningshus i två våningar vid Norrbygatan och ett boningshus i två våningar beläget runt hörnet Brunns- och Norrbygatan. Efter Norrbygatan och delvis inne på gården uppfördes uthus med läderbod, ladugård, stall mm. Byggnaderna i den slutna gården består av flera sammanbyggda hus i timmer och med olika funktioner. I modern tid har bottenvåningen i de mot gatan belägna husen använts som affärslokaler medan ovanvåningen inrymt lägenheter. Bostadshusen längs Brunns- och Norrbygatan har spritveterade fasader med släta pilastrar och omfattningar runt fönster och dörrar mot gatan. Mot gården har byggnaderna träfasader med stående pärlspontspanel av varierande ålder. Byggnaderna på den nedre delen av gårdsformationen består av timmer och har ett portluder. På innergården återfinns flera små hus i timmer kring en grusad innergård som troligen en gång i tiden varit en anlagd trädgård. Idag finns verksamhet- och affärslokaler i bottenvåningen på byggnaderna mot Norrbygatan och Brunns-gatan. I de över våningarna används som bostäder. I de timrade byggnaderna i den södra delen återfinns en restaurang och krog med uteplats samt annan verksamhet. Byggnaderna på innergården har olika användningsområden som bland annat förvaring.

Normanska gården innan ommålning av fasad och fönster.

Norrmanska gårdens innergård innan ommålning. Plastfärgen på fasaden flagnar kraftigt.

Byggnadsvårdsåtgärder

Västmanlands läns museum genomförde den 1 juni 2007 en byggnadsvårdsrådgivning rörande fasadrenovering på Norrmanska gården. I skrivelsen konstateras att de spritputsade delarna av fasaderna är av relativt gott skick medan de slätputsade partierna är målade med olämplig färgtyp som orsakat skador på putsen. Gårdsfasaderna är i behov av ommålning, liksom fönster, dörrar och plåtdetaljer på hela byggnadskomplexet. Mot gatan finns en färgsättning med ljus gräddgul spritputs och detaljer i ljus kallgrå kulör. Mot gården är fasader inklusive dörrar och fönster vita. Äldre partier av panelen har under nuvarande färglager en gul oljefärg i kulör motsvarande fasadputsens. I skrivelsen konstateras att det förefaller naturligt att ge både trä- och putsfasader en sammanhängande gemensam färgsättning med ljus gula väggfält och detaljer i varmgrått. Museet anser också att kulörerna kan bli lite starkare än dagens som är väl intetsägande. Vidare framgår att fastighetsägaren vill ha fönster och dörrar i vit kulör. Museet har föreslagit en ljus grå kulör. Samtliga dörrar och fönster är utbytta och ger ingen vägledning om vilken kulör som tidigare funnits men museet anser det skulle kunna vara en fördel att de fick en annan kulör. Som förslag lämnas färgsättningsförslag för träfasaderna på innergården för väggfält: NCS S0507 Y20R och för detaljer: NCS S1502Y. Ev 1002Y.

Museet konstaterar i skrivelsen att fasaderna är målade med plastfärg och rekommenderar, för att få ett enklare underhåll i framtiden och ett utseende som stämmer bättre med husens kulturhistoriska värde, en användning av linoljefärg.

Innergården innan ommålning. Dörrar och fönster är vita och stuprännor saknar färg.

Under den genomförda renoveringen har befintlig plastfärg skrapats och på vissa ställen slipats bort. Fasaden har rengjorts. Därefter har den grundats och målats med linoljefärg av fabrikat Lasol från Engwall och Claesson, kulör NCS S0507 Y20R. Fönster- och dörrfoder har skrapats och målats med linoljefärg, kulör NCS S1502Y. Fönster och fönsterbleck har målats med Caparol Fönsterfärg. Under projektets gång kom önskemål från fastighetsägaren om en förändrad färgsättning. Diskussionerna rörde främst färgsättningen på fönster och dörrar då man vill frånga den vita kulören. Förslag togs fram på kromoxidgrön NCS S6020 – G10Y alternativt engelskt rött NCS S5040-Y80R eller NSC S4550 – Y80R kulör. Förslag lades även att byggnadens samtliga fönster skulle ha vald kulör, det vill säga även fönster på gatufasaden. Enligt önskemål skulle fönsterkarmar och fönsterbleck målas i vitt och mot gatufasaden i den valda kulören. Dörrar önskades målas i vald kulör. Efter samråd med länsstyrelsen gavs det tillstånd till förändrad färgsättning. Då ingen av de föreslagna färgsättningarna återfinns på plats blir den mer av en historiserande karaktär. Fastighetsägaren valde förslaget med engelskt rött. Efter uppstrykningsprover beslutades det att den röda kulören stryks med Caparol fönsterfärg 1A-48 (RAÄ). De vita blecken och karmarna målades med Caparol fönsterfärg S0502-Y.

En av balkongerna innan och under ommålning. Överliggaren skrapades trären och oljades.

Balkongernas räcken målades svart i fabrikat TINVOA. Stuprör och hängrännor färgades in fasadens kulör och målades med Caparols Fasadakrylat och grundades med en primer. Det rödmålade trapphuset målades in i fasadens kulör. Plåtdetaljer på taket målades med en plåtfärg.

Innergården efter ommålning. Fasaden är målad med linoljefärg. Dörrar och fönster målades röda och foder i ljus grå efter fastighetsägarens önskemål. Balkongerna målades svarta.

Fönster och dörrar mot Norrbygatan och Brunnsgratan målades röda. Vid butiksfönsterna målades även fönsterblecken i röd kulör.

Resultat

Västmanlands läns museum har anlitats som antikvarisk kontrollant vid ommålning av fasader, fönster och dörrar på Normanska gårdens innergård i Sala. Under genomförandet framkom önskemål om förändrad färgsättning vilket godkändes från länsstyrelsen. Önskemål fanns även om samma färgsättning på fönster på gatufasaden. Denna ommålning omfattades ej av gällande beslut men fastighetsägaren valde att genomföra målningen under hösten. Då denna åtgärd ingick i en kommande ansökan för en etapp 2 har dessa dokumenterats. Västmanlands läns museum genomförde den 16 september 2008 en slutbesiktning av utförda renoveringsåtgärder och dessa är godkända ur antikvariskt hänseende.

Litteratur och källor

Alenius, H., & Ström, K. (2004) *Synnerligen märkliga – byggnadsminnen i Västmanlands län*. Västerås. Västmanlands läns museum, Västmanlands Hembygdsförbund, Årsbok 79, 2003–2004.

Västmanlands läns museum, topografiskt arkiv, ”*Sala och Norrmanska gården*”.

Bildförteckning

Bild id.	Fotograf
2008-07-28 017	Tobias Mårud
2008-07-28 008	Tobias Mårud
2008-07-28 002	Tobias Mårud
2008-07-28 010	Tobias Mårud
2008-07-28 005	Tobias Mårud
2008-07-28 015	Tobias Mårud
2008-07-28 021	Tobias Mårud
2008-07-28 022	Tobias Mårud
2008-07-28 004	Tobias Mårud
vlm-kmvaa-1743	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1783	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1784	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1793	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1798	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1797	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1789	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1790	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1796	Anna Ahlberg

Administrativa uppgifter

Västmanlands läns museums dnr: VLM 080083

Länsstyrelsen dnr: 434-11300-07
432-3638-08

Fastighetsbeteckning: Garvaren 1 och 2

Landskap: Västmanlands landskap

Län: Västmanlands län

Socken: Sala socken

Kommun: Sala kommun

Ägare-beställare: Martinell Fastigheter
Lars Martinell
Råsbo 125
740 45 TÄRNSJÖ

Entreprenör: Ola Målare
Herrhagens Byväg 149
752 67 UPPSALA

Antikvarisk kontroll: Västmanlands läns museum
Antikvarisk kontrollant
Anna Ahlberg
Karlskatan 2
722 14 VÄSTERÅS

– en del av Region Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@regionvastmanland.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-85397-81-5